Nemzetközi Kapcsolatok és Stratégiai Kutatások Intézete / Institut de Relations Internationales et Stratégiques (IRIS)

Az IRIS nemzetközi kapcsolatokkal és stratégiai tanulmányokkal foglalkozó francia kutatóintézet, székhelye Párizsban van. Multidiszciplináris megközelítésben elsősorban a külpolitika, a stratégia, a biztonság és a védelem kérdésével foglalkozik. Elemzései kiterjednek egy-egy adott ország vagy földrajzi régió sajátos gazdasági, illetve szociális helyzetére is.

Az IRIS-t 1991-ben a jelenleg is igazgatói pozíciót betöltő Pascal Boniface alapította. Boniface 1986 és 1988 között a szocialista párti nemzetgyűlési képviselő volt, majd 1988 és 1992 között az akkori védelmi miniszter Jean-Pierre Chevènement, majd Pierre Joxe, belügyi- és védelmi miniszter tanácsadója. 2003-ban nagy vitát kavart az izraeli–palesztin konfliktusról vallott nézeteivel (erősen kritizálja a konfliktust megítélésénél alkalmazott kettős mércét), a vita végül a párttagságáról való lemondásához vezettek. Az IRIS megalapításakor Boniface céljai között szerepelt, hogy a Franciaországban akkoriban még különösen gyermekcipőben járó stratégiatudomány területén létrehozzon egy valóban független kutatóközpontot (az intézet egyesületi formában működik, bevételeit nyilvános kutatásai után, szerződések alapján, szakértői tanácsadásból és oktatásból/képzésekből gyűjti), amely képes elemezni és értelmezni és interpretálni az új problémákat. Az intézet céljai között szerepel az is, hogy párbeszédet teremtsen a tudomány különféle területein tevékenykedő szakemberek között (politikusok, közhivatalnokok, szakértők, katonai szakértők, egyetemi munkatársak). Valamint további célja az is, hogy elősegítse az emberek mind nagyobb érdeklődését a nemzetközi kapcsolatok aktualitásai iránt, és lehetővé tegye, hogy azok érthetőbbekké, átláthatóbbakká váljanak a nem szakértő közönség számára is.

Az IRIS négy fő területen fejti ki tevékenységét: kutatásokat végez, publikációkat ad közre, konferenciákat és szemináriumokat szervez, illetve képzéseket indít.

Az IRIS a James Mc Gann által a *The Think Tanks and Civil Societies Program* keretében 2008-ban végzett kutatás alapján az ötven legelismertebb nem Egyesült Államok-beli „think tank” rangsorában a 47. helyet foglalja el. (A kutatás során 400 kiválasztott intézetet hasonlítottak össze a világ minden tájáról.) Az intézetet azonban nem említették a 25 legkiválóbb nyugat-európai intézmény között, ha azonban figyelembe vesszük az IRIS viszonylag fiatal korát, ez alighanem érthető is.

Az intézetnek megközelítőleg negyven munkatársa van, több mint a felük tudományos szakértő. Az intézet élén az igazgató és egyben alapító Boniface áll, fő kutatási területei az európai biztonságpolitika, a világhatalomért folyó harc, a nukleáris kérdések és a francia külpolitika. Aktivitását jól szemlélteti, hogy több mint negyven publikáció fűződik a nevéhez. S amellett, hogy az egyik legelismertebb francia think-tank igazgatója számos más területen is szerepet vállal: az európai tanulmányok intézetének igazgatója a Paris 8 Egyetemen, a *Stratégia Évkönyv* és a *Nemzetközi és Stratégiai Szemle* főszerkesztője, számos folyóiratban publikál rendszeresen, külpolitikai műsort vezet Radio Orient-en. Sokoldalú érdeklődését mutatja, hogy tikára a francia futball szövetségnek is.

Az igazgató munkáját két igazgatóhelyettes, Didier Billion (kutatási területei: Közel-Kelet, Törökország és a török nyelvű területek, és az ezen régiókra vonatkozó

Európa-politika) és Jean-Pierre Maulny (kutatási területei: fegyverkezés, fegyverkereskedelem, francia biztonságpolitika, európai biztonságpolitika, európai fegyverkezés, NATO, az Európai Unió tagállamainak biztonságpolitikája) segítik. A különböző kutatási területek közvetlen irányítása nyolc kutató-igazgató (Sophie Bessis, Jean-Vincent Brisset, Laure Delcour, Catherine Durandin, Olivier Guillard, Philippe Hugon, Sylvie Matelly, Richard Wolsztynski) között van felosztva. További speciális kutatási területtel rendelkező kutatók (szintén nyolcan), illetve társult kutatók (körülbelül húszan) képezik a tudományos munka bázisát.

Az IRIS több külföldi kutatóintézettel áll aktív kapcsolatban, a kölcsönös csereprogramok során megforduló szakértők munkájának eredményeképp lehetővé vált a tevékenységi területek fokozatos kiszélesítése és elmélyítése.

Az intézet munkáját a kuratórium felügyeli (elnöke: Jacques Boyon), s az egyes nem kutatási tevékenységekhez (sajtó és kiadványok, adminisztráció, akciók szervezése, pénzügyek, kommunikáció) rendelt munkatársak teszik gördülékennyé.

Az IRIS szaktanácsadó tevékenysége során cégeknek és közigazgatási szerveknek készít megrendelésre stratégiai tanulmányokat. Kétféle szolgáltatást nyújt. (1) A rövid tanulmány, mely egy adott országot elemez geopolitikai tényezőket és egy adott szektorra gyakorolt hatásukat figyelembe véve, olyan döntéshozóknak ajánlott, akiknek gyors választást kell tenniük egy bizonytalan, ismeretlen helyzetben. (2) A hosszabb tanulmány több hónapig tartó alapos és átfogó kutatás eredménye, mely esetben nem csak a geopolitikai tényezőket veszik figyelembe, hanem a gazdasági, szociális, kulturális és katonai aspektusokat is mérlegelik, minden létező forrást megvizsgálnak, és az információt a megrendelő szempontjainak megfelelően tálalják. A tanulmány hasznos segédeszközt jelenthet egy adott régió megismerésében, amellyel a megrendelő új kapcsolatok kialakítására törekszik.

A kutatások régiók és országok szerint (Észak-Amerika, Dél-Amerika, Európa, Oroszország és a volt szovjet térség, Ázsia, Közel-Kelet, a Maghreb térség, Afrika a Szaharától délre), valamint tematikus bontásban (biztonság- és védelempolitika, gazdasági problémák, a környezetvédelem és az energiaszektor, a nemzetközi politika területe, atomenergia, terrorizmus, a sport geopolitikája) csoportosulnak. Az intézet aktivitását jól mutatja, hogy 2009 első negyedévében már több mint hetven publikációja jelent meg. A tematikát nézve az is kiderül, hogy gyorsan reagál az intézet az aktuálpolitikai eseményekre (például a madagaszkári kormányváltásról már jelent meg cikk). Külön rovatban foglalkozott az amerikai és az izraeli elnökválasztással.

A tanulmányok írásán kívül számos konzultációs szolgáltatást nyújt az intézet, melyek között találhatunk személyre szabott találkozókat (amelynek során egy speciális geostratégiai terület kereskedelmi szempontú elemzésére kerülhet sor), jövőbeni kitelepülőknek szóló képzéseket (hogy érzékenyebbé és informáltabbá váljanak a leendő ország iránt), vagy szemináriumokat.

Az IRIS az oktatási tevékenységre létrehozta Stratégiai Tanulmányok és Nemzetközi Kapcsolatok Magánintézetét (Institut Privé de Relations Internationales et Stratégiques, IPRIS), amely kétéves képzést biztosít Bachelor vagy Master 1 fokozattal már rendelkező diákoknak. Évente 200 hallgató vesz rész a képzéseken, melyek célja, hogy egy speciális területen mélyíthessék el a geopolitikai elemzés képességét. Az IPRIS első évben alapvető ismereteket ad a nemzetközi kapcsolatok területén, majd a második évben lehet kiválasztani a specializációt, az alábbi öt szakterület közül: nemzetközi kapcsolatok; biztonság- és védelempolitika, konfliktuskezelés; földrajzi gazdaságtan és stratégiai hírszerzés; európai tanulmányok; humanitárius hivatások; nemzetközi együttműködés.

A magán felsőoktatás mellett, az IRIS a szakmai továbbképzéshez is hozzájárul.

Rendszeresen szervez előadás-sorozatokat specifikus témákban, melyek minden érdeklődő számára nyitva állnak, igaz, térítés ellenében. A kurzusok különböző hosszúságúak, általában heti két előadást tartalmaznak. A célközönség a szakmával már valamilyen kapcsolatban álló aktív, dolgozó felnőttek (parlamenti asszisztensek, újságírók, állami alkalmazottak, diplomaták).

Amint azt a bevezetőben említettük, a négy fő terület egyike, melyen az IRIS tevékenykedik, a konferenciák és rendezvények szervezésre. Ezek egy része nyilvános, mint az *Éves Stratégiai Konferencia*, melyet 1966-ban hozták létre, azzal a céllal, hogy legyen egy fórum Franciaországban, ahol az aktuális nemzetközi kérdések kerülnek megvitatásra. A konferencián részt vesznek politikai, gazdasági, katonai döntéshozók, külföldi és francia újságírók, akik számára a találkozó lehetőséget biztosít az aktuálisan sürgető problémákról való véleménycserére. A konferencián elhangzottakat publikálják. A rendszeresen megszervezett éves konferencián kívül, az intézet időről-időre szervez más rendezvényeket, ahol egy-egy kiemelt probléma kerül górcső alá, mint pl. a fegyverkereskedelem, vagy az Európai Unió közösségi mezőgazdasági politikájának (PAC) reformja. Ezeket a rendezvényeket a francia és nemzetközi médiával szoros együttműködésben szervezik, ami lehetővé teszi, hogy a tárgyalt kérdések mind szélesebb közönséghez eljussanak. A nyilvános rendezvényeken túl rendeznek bilaterális találkozókat ahol informális vélemény-cserére nyílik lehetőség a döntéshozó elit és a szakértők között. Ezek a beszélgetések azért is érdekesnek, mert jól megmutatkozhat egy-egy kérdés különböző – operatív vagy elméleti – nézőpontjai. A találkozókon kizárólag meghívásos alapon lehet részt venni, tematikájában általában követik a kutatási területek csoportosítását. Ugyancsak rendszeres időközönként kerülnek megrendezésre a külföldi partnerintézményekkel közös találkozók, ahol a nemzetközi élet prominens személyiségei vesznek részt – politikai, gazdasági, katonai döntéshozók – s a két ország között felmerülő közös kérdéseket vitatják meg, szintén informális környezetben (pl.: francia–német stratégiai kör, francia–angol fórum, görög–francia stratégiai fórum).

Az IRIS gondozásában számos kiadvány jelenik meg évente. A *Nemzetközi és Stratégiai Szemle* tematikus szerkesztésű négyhavonta megjelenő folyóirat, 1991-es megalapítása óta a nemzetközi színtéren feltűnő vitás kérdések alapos és részletes megvilágítására vállalkozik. A kiválasztott témával kapcsolatosan előbb bemutatja a szembenálló álláspontokat, majd a konfliktus hátterét, geopolitikai sajátosságait, végül a különféle ismereteket szintetizálja.

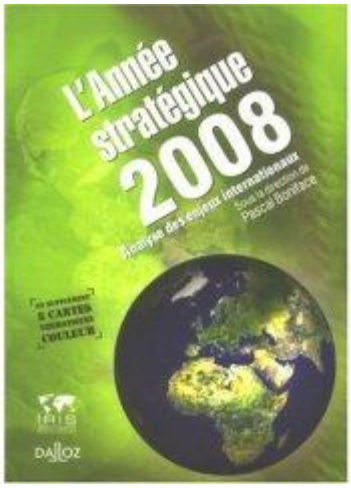

A *Stratégiai Évkönyv*-et 1985-ben indították, a célból, hogy létrejöjjön egy olyan kiadvány, ami az elmúlt év stratégiai-tudomány szempontjából fontos eseményeire referál. Ebben átfogó és részletes képet kaphatunk a nemzetközi színtér geopolitikai helyzetéről, a politikai, gazdasági, diplomáciai és stratégiai kockázatokról különböző földrajzi régiók szerinti lebontásban. Az egyes régiók, valamint 196 országról készített részletes elemzést statisztikai kutatások, kronológiai táblázatok és térképek egészítik ki, a kiadvány végén pedig internetes hivatkozásokat és a bibliográfiát találunk.

Az IRIS 2001 óta *Stratégiai kockázatok* címmel gyűjteményt jelentet meg, amely specifikus stratégiai kérdésekkel foglalkozó írásokat gyűjt össze (pl. atom-

terrorizmus, aszimmetrikus háborúk, kínai hatalom, globalizáció és világkormány), valamint megjelenteti az IRIS által szervezett nagy konferenciák publikációit. A rendszeres kiadványokon túl számos különböző stratégiai témájú könyv található meg az IRIS publikációi között.

Az IRIS elsősorban a stratégia-tudomány és a biztonságpolitika területén elismert, fiatal, dinamikusan növekvő intézet. A nemrégiben alapított IPRIS megnyitásával pedig a „think tank"-ek hagyományos tevékenységén túlmutató feladatot is ellát. A gondozásában megjelenő könyvek, cikkek, és különféle publikációk lépést tartanak a nemzetközi élet porondján feltűnő legfrissebb eseményekkel. **(Denke Diána)**

Források

http://www.iris-france.org/

http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/actions-france_830/chercheurs-historiens_3119/pensee-francaise_3129/iris_7864.html

http://www.mouvement-europeen.eu/Institut-des-relations-internationales-et-strategiques-IRIS

http://www.colisee.org/article.php?id_article=1680

http://affaires-strategiques.iris-france.org/spip.php?article23

http://fr.wikipedia.org/wiki/Pascal_Boniface

http://www.foreignpolicy.com/files/2008_Global_Go_To_Think_Tanks.pdf

http://www.foreignpolicy.com/story/cms.php?story_id=4598&page=5

http://www.communautarisme.net/Affaire-Boniface-un-proces-stalinien_a94.html

http://www.humanite.fr/2003-05-21_International_-Est-il-permis-de-critiquer-Israel-Pascal-Boniface-souligne

http://www.communautarisme.net/Pascal-Boniface-quitte-le-PS-qu-il-juge-communautariste_a8.html

http://www.affaires-strategiques.info/spip.php?article944

http://blog.world-citizenship.org/wp-archive/997